

Για Ηράκλειο

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ
(Στέλεχος ΠΑΣΟΚ, πρώην υπουργός Οικονομίας)

Το ευρώ είναι ισχυρό. Οι οικονομίες, όμως;

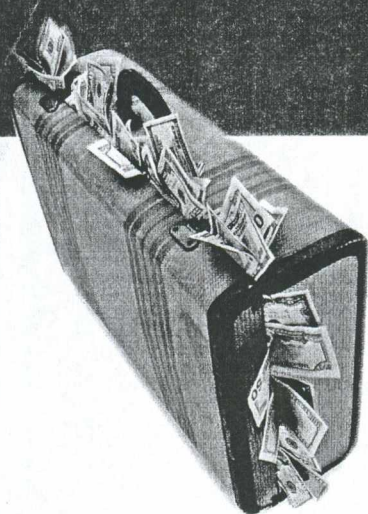
Στην ευρωζώνη φαίνεται να διαμορφώνονται δύο μοντέλα οικονομικής συμπεριφοράς και ανάπτυξης. Στην πρώτη κατηγορία, ανήκουν οι χώρες του Βορρά, με πρωταγωνιστή όχι μόνο τη μικρή Ιρλανδία, αλλά την πολύ μεγαλύτερη Γερμανία, τη Φιλανδία και την Ολλανδία, οι οποίες έχουν καταφέρει τα τελευταία χρόνια να γίνουν ισχυρές ανταγωνιστικές οικονομίες. Το ίδιο κάνουν η Αυστρία και το Βέλγιο. Αξιοποιώντας τη σταθερότητα του νομίσματος και το φθινό κόστος δανεισμού που επικράτησε μετά την εισαγωγή του ευρώ, μπόρεσαν να ξεπεράσουν χρόνιες υστερήσεις και προβλήματα που παλαιότερα χαρακτήριζαν τις οικονομίες τους. Σήμερα, οι χώρες αυτές εξαγωγούν όλο και περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες σε όλο τον κόσμο, παρά τη φαινομενικά δυσμενή συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ, που θεωρείται υπερτιμημένο απέναντι στο δολάριο και άλλα διεθνή νομίσματα.

Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ τα τελευταία δέκα χρόνια, δεν προκάλεσε ραγδαία αύξηση της κατανάλωσης, ούτε ανέτρεψε τις παραδοσιακές συμπεριφορές υψηλής αποταμίευσης. Αντίθετα, οδήγησε σε περισσότερες παραγωγικές επενδύσεις, σε νέες τεχνολογίες και στην κατεύθυνση της περιβαλλοντικής ανάπτυξης. Οι βόρειες χώρες της ευρωζώνης, είδαν έγκαιρα το κύμα της παγκοσμιοποίησης και έκαναν πολλές επενδύσεις σε αναδυόμενες οικονομίες, με κυριότερο όμως κριτήριο όχι τόσο το φτηνότερο κόστος παραγωγής, αλλά την άμεση παρουσία στις νέες μεγάλες αγορές της Ασίας και της Νότιας Αμερικής.

Από την άλλη μεριά, η διεθνοποίηση και η ισχυροποίηση των ευρωπαϊκών οικονομικών θεσμών, δημιούργησε ευνοϊκούς χώρους υποδοχής των ξένων επενδύσεων, παρέχοντας σε αυτές ασφάλεια, αξιοπιστία και σύγχρονες υποδομές εξυπηρέτησης. Το τελικό ισοζύγιο ανάμεσα στις εισερχόμενες και τις εξερχόμενες επενδύσεις, ήταν εντυπωσιακά θετικό για τις χώρες του ευρωπαϊκού βορρά, με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση μιας ισχυρής και σύγχρονης παραγωγικής βάσης.

Δεν σταμάτησαν όμως εδώ. Την ίδια περίοδο -και συνήθως έπειτα από σκληρές διαπραγματεύσεις ανάμεσα στα συνδικάτα και τις επιχειρηματικές ενώσεις- επιτυγχάνεται μια σειρά από εθνικές συμφωνίες με συγκεκριμένους στόχους βελτίωσης της παραγωγικότητας και συνακόλουθης αύξησης των αμοιβών. Το απο-

(Το πρόβλημα δεν βρίσκεται δυστυχώς ούτε στο ΠΑΣΟΚ, ούτε στο Συνασπισμό. Βρίσκεται στους πολίτες αυτής της χώρας που βιώνουν τα καθημερινά αδιέξοδα...)

(Ο κύκλος της εύκολης ευημερίας, συναντά τα πρώτα δραματικά αδιέξοδα. Οι οικονομίες του Νότου δεν μπορούν να συνεχίσουν σαν να μην συμβαίνει τίποτα...)

τέλεσμα ήταν να αποφύγουν έτσι τόσο την έκρηξη του πληθωρισμού, όσο και την αφαίμαξη των εργαζομένων και να πραγματοποιήσουν άλματα στην ανταγωνιστικότητα.

ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ φαίνεται όμως ότι επικράτησαν, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, στις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου. Έχοντας ιστορικά πιο αδύναμη αποταμιευτική συμπεριφορά από τον προτεσταντικό βορρά, οι κοινωνίες του Νότου βρέθηκαν στο δρόμο της εύκολης καταναλωτικής έκρηξης, χωρίς να πολυσκεφτούν τα πιθανά δυσάρεστα επακόλουθα στη συνέχεια.

Η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Ελλάδα, έχουν σήμερα πρωτοφανή ελλείμματα στο εξωτερικό ισοζύγιο, που κυμαίνονται από 10-15%. Οι χώρες αυτές είχαν βέβαια πάντα αρνητικό Εμπορικό Ισοζύγιο, ποτέ όμως δεν γνώρισαν τέτοια έκρηξη ελλειμμάτων στις Τρέχουσες Συναλλαγές. Για παράδειγμα, το εξωτερικό έλλειμμα της Ελλάδας πριν από πέντε χρόνια, ήταν γύρω στα 10 δις δολάρια, σημαντικό μεν πρόβλημα, αλλά διαχειρίσιμο. Όμως, το 2007 ξεπέρασε τα 55 δις δολάρια, ως ποσοστό του ΑΕΠ φτάνει πλέον το 16% και είναι μακράν το μεγαλύτερο παγκοσμίως! (Η δεύτερη χώρα στον κόσμο με μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα είναι η Ισπανία με 9% του ΑΕΠ και οι ΗΠΑ με 6%). Κάθε Έλληνας πολίτης χρωστάει σήμερα 5.500 δολάρια στο εξωτερικό, κάθε Ισπανός χρωστάει 3.000 και κάθε Πορτογάλος 2.500 δολάρια.

Η κατηγορία αυτών των χωρών, συμπεριλαμβανομένης εδώ και μερικά χρόνια της Γαλλίας και της Ιταλίας, έχουν μεγάλη αδυναμία να σταθούν στον διεθνή ανταγωνισμό. Και εδώ βέβαια υπάρχει εξήγηση: Και στις χώρες του Νότου, η μείωση των επιτοκίων από την εισαγωγή του ευρώ, οδήγησε σε πολλές νέες επενδύσεις, αλλά στράφηκαν κυρίως σε μια έκρηξη της οικοδομικής δραστηριότητας. Αυτό οδήγησε σε παραμέληση παραγωγικών επενδύσεων και αναπτυξιακών πρωτοβουλιών. Ταυτόχρονα, η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, διευκόλυνε την αγορά ακίνητης περιουσίας από κατοίκους άλλων χωρών και έτσι, οι οικονομίες του ευρωπαϊκού Νότου εφοδιάστηκαν εύκολα με πολλά κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν ένα νέο καταναλωτικό πρότυπο, χωρίς να χρειαστεί να μπουκνουν στον κόπο της επιχειρηματικότητας, της παραγωγικής προσπάθειας και του διεθνούς ανταγωνισμού.

γικής προσπάθειας και του διεθνούς ανταγωνισμού.

Φαίνεται όμως ότι ο κύκλος αυτός της εύκολης ευημερίας, συναντά τα πρώτα δραματικά αδιέξοδα. Με τα μεγάλα ελλείμματα στο Ισοζύγιο Πληρωμών, την έκρηξη των τιμών στα ακίνητα και τη ραγδαία υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας, οι οικονομίες του Νότου δεν μπορούν να συνεχίσουν σαν να μην συμβαίνει τίποτα. Αργά ή γρήγορα, θα υποστούν κάποια προσαρμογή. Αν δεν υπήρχε η «ασπίδα ευρώ», η προσαρμογή θα είχε γίνει με νομισματικό τρόπο και θα είχαν οδηγηθεί σε απανωτές, μαζικές υποτιμήσεις των νομισμάτων τους. Αυτή η προσαρμογή, τώρα, δεν γίνεται, πίεση όμως υπάρχει και αν δεν βρεθεί ένας τρόπος ανάκαμψης της ανταγωνιστικότητας, τότε μοιραία θα προκύψουν τα εξής επακόλουθα:

Πρώτον, πολλές επιχειρήσεις θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα επιβίωσης, καθώς δεν θα μπορούν να παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα. Με ανοιχτές τις διεθνείς αγορές, οι πολίτες των χωρών τους θα επιλέγουν τα φτηνότερα προϊόντα άλλων χωρών, και έτσι, οι ντόπιες επιχειρήσεις είτε θα κλείνουν, είτε θα μεταναστεύουν σε χώρες που παρέχουν καλύτερες συνθήκες ανταγωνιστικής παραγωγής και μετά θα εισάγουν τα προϊόντα τους στη δική τους χώρα. Πολλοί εργαζόμενοι που θα χάνουν τις δουλειές τους, θα δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να ξαναβρούν δουλειά στη δική τους χώρα και θα αρχίσει σιγά-σιγά μια μετανάστευση προς τον πιο ανεπτυγμένο και ανταγωνιστικό βορρά, θυμίζοντας με έναν οδυνηρά γλαφυρό τρόπο τα μεταναστευτικά ρεύματα της δεκαετίας του '60. Ήδη, ο διεθνής Τύπος αρχίζει και παρουσιάζει τέτοια σενάρια, τα οποία όσο μακρινά και αν φαίνονται, προκαλούν μεγάλη ανησυχία στους πολίτες και φυσικά, δείχνουν την παραγωγική αποτυχία των χωρών αυτών.

Η ΕΛΛΑΔΑ, ΜΕΣΑ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δοκιμάζεται ακόμη περισσότερο, διότι έχει σε μεγαλύτερο βαθμό και τα ελλείμματα στο Ισοζύγιο Πληρωμών, αλλά και την ψευδαίσθηση ότι μπορεί να συνεχίσει την ίδια πορεία χωρίς να τα αντιμετωπίσει. Στην Ελλάδα ζήσαμε σε ακραίο βαθμό τα προηγούμενα χρόνια όλα τα συμπτώματα της εύκολης χρηματοδότησης της κατανάλωσης. Ταυτόχρονα όμως, εγκαταλείφθηκε και η πολιτική που είχε ακολουθηθεί στις αρχές της δεκαετίας και επιχείρησε να κάνει τη χώρας μας να συγκλίνει σε μόνιμη βάση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλάζοντας την παραγωγική της ταυτότητα, βελτιώνοντας την ανταγωνιστικότητά της και αυξάνοντας την προστιθέμενη αξία των προϊόντων της. Αν και πολλές φορές είχε επικρατήσει

η λογική της ποσοτικής επέκτασης, αντί της ποιοτικής εμβάθυνσης και της ανταγωνιστικότητας, η Ελλάδα είχε καταφέρει να επιταχύνει τους ρυθμούς ανάπτυξης και είχε αρχίσει να κερδίζει τη μάχη της σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ όμως και ιδιαίτερα την τελευταία διετία, εδραιώθηκε στη χώρα μας η λογική της επανάπαυσης και του «αυτόματου πιλότου». Τα δεδομένα της σύγκλισης, όπως καταγράφονται στην περσινή Έκθεση Προόδου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2007), δείχνουν τα εξής: Σε όρους αγοραστικής δύναμης, η Ελλάδα, την τριετία 2004-2006, έχει συγκλίνει μόλις κατά τρεις μονάδες προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (από 93,4 σε 96,9 στον σχετικό δείκτη), παρουσιάζοντας έτσι μια εμφανή εξασθένηση της πορείας που είχε αναπτυχθεί τα προηγούμενα χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί απλώς και μόνο για λόγους σύγκρισης, ότι την τριετία 2000-2003, η σύγκλιση της αγοραστικής δύναμης των Ελλήνων πολιτών ήταν κατά 8 μονάδες υπερδιπλάσια της πρόσφατης επίδοσης. Ανάλογες αδυναμίες και υστερήσεις παρουσιάζονται και αλλού: Στον τομέα της εκπαίδευσης, της εργασιακής συμμετοχής, των επενδύσεων και της ανταγωνιστικότητας, η Ελλάδα είτε μένει στάσιμη, είτε χάνει έδαφος μεταξύ άλλων χωρών, οι οποίες τρέχουν με μεγαλύτερη αποφασιστικότητα για να καλύψουν το χάσμα που τις χωρίζει από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης.

Όμως, η διατήρηση της ανάπτυξης σε σχετικά ικανοποιητικούς ρυθμούς και η έξαρση της αγοράς κατοικίας, κράτησαν την οικονομία μακριά από μακροχρόνιους προβληματισμούς. Από την άλλη μεριά, η αθρόα εισροή κεφαλαίων από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οίκους που αναζητούσαν γρήγορα κέρδη, σε συνδυασμό με την ακμή της ελληνικής ναυτιλίας λόγω των μεταφορικών αναγκών της κινέζικης οικονομίας, δημιούργησαν την ψευδαίσθηση ότι η χρηματοδότηση των εξωτερικών ελλειμμάτων θα είναι πάντα εύκολη. Έτσι, δημιούργησαν μια κατάσταση εισαγόμενης κεφαλαιακής αφθονίας, που πιστέψαμε ότι δεν θα μας εγκατέλειπε ποτέ. Έφτασαν όμως μερικές χιλιάδες επισφαλής δάνεια στις ΗΠΑ για να ρίξουν τους κόκκους άμμου στο διεθνές τραπεζικό σύστημα και να προκαλέσουν, στις πιο ευάλωτες οικονομίες, σοβαρά προβλήματα.

Τι μπορεί να γίνει σήμερα; Είναι φανερό ότι χρειάζεται να ανοίξει άμεσα διάλογος για να ξαναδούμε πώς αντιμετωπίζονται οι σημερινές εξελίξεις. Αν και δεν έχουν ακόμα φανεί σε όλη τους την έκταση, τα σημερινά φαινόμενα θα οδηγήσουν σε ακόμα πιο δραματικές συνέπειες. Τα δημοσιεύμα-

Αναμεταγμένη
προβλεπόμενη το
μέσο όρο η συνολ
Αμερική - διαφ
Αδιαφορία

Τα πράγματα θα
που χειρότερα

(Οι εποχές της αμεριμνησίας έχουν περάσει. Πρέπει να ξαναδούμε τα μεγάλα ζητήματα της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας μέσα στα διεθνή πλαίσια)

τα του ξένου Τύπου για την αδυναμία της Ελλάδας (όπως και της Ισπανίας και της Πορτογαλίας) να τα βγάλουν πέρα μέσα στην ΟΝΕ, οι μαζικές κατασχέσεις σπιτιών και περιουσιακών στοιχείων από τα νοικοκυριά που δεν μπορούν να ξεπληρώσουν τα δάνειά τους, η αθρόα μετανάστευση ελληνικών επιχειρήσεων σε άλλες χώρες και η έκρηξη της σπατάλης σε εισαγόμενα προϊόντα, συνθέτουν σήμερα ένα πολύ ανησυχητικό πλαίσιο για την πορεία της οικονομίας. Οι εποχές της αμεριμνησίας έχουν περάσει και ίσως έφτασε πλέον ο καιρός να ξαναθέσουμε στην ημερήσια διάταξη τα μεγάλα ζητήματα της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας, της εκπαίδευσης και γενικότερα την πορεία και την ταυτότητα της χώρας μας μέσα στον διεθνή καταμερισμό παραγωγής και ευημερίας. Η ελληνική κεντροαριστερά, που συνετέλεσε όσο καμιά άλλη πολιτική δύναμη για να μπει η Ελλάδα στην ΟΝΕ, δεν μπορεί να μείνει ούτε απαθής, ούτε χωρίς προτάσεις, τώρα που τα πράγματα εγκαταλείφθηκαν στην τύχη τους... **M**